

PALLÁNÉ SZÉNÁSI MAGDOLNA
Tanítóképző Főiskola
Jászberény

„Az ilyen mesék közreadása kötelességünk”

H. C. Andersen: Pipitér című meséjét a Jászberényi Tanítóképző Főiskola német nyelv szakos II. éves hallgatóival olvastuk. A tanítójelöltek fakultációs órák keretében németül ismerkednek meg a világirodalom kiemelkedő íróival és alkotásaikkal, amelyeket leendő munkájuk során is hasznosítani tudnak. A szóban forgó Andersen-meséről mondta Csőke Anita, egyik másodéves hallgatónk, hogy „az ilyen mesék közreadása kötelességünk.”

A mese megismertetésével céljaim a következők voltak:

1. A hallgatók nyelvi ismereteinek fejlesztése;
2. A hallgatók tantárgypedagógiai készségeinek fejlesztése;
3. A mese mondanivalójának megbeszélése.

1. A kis elbeszélés nagyszerű lehetőséget kínál arra, hogy az élő természetben előforduló szavakat, kifejezéseket átismételjük, felfrissítsük, kiegészítsük.

Ezeket a szavakat: pipitér, pázsitfű, fűszál, díszvirág, petónia, tulipán, rózsza, virágszirom, kehely, virágszár, virágszál, illatozik, fa, zöld, vetés, mező, árokpart, virágoskert, pázsitkocka, pacsirta; nem is könnyű mindig idegen nyelven körülírni, meghatározni. Némelyikről meg kiderült, hogy magyarul sem igazán ismerjük. A szövegből kikövetkeztethető ugyan, amit természetesen a szakkönyvekből pontosítani lehet, hogy a pipitér például fehér szirmú kis mezei virág aranyárga középpel, hogy a petónia más néven bazsarózsa. Nemigen vállalkoznánk viszont rá, hogy a pacsirtát kiválasszuk több madár közül, s ez így van sok-sok fa- vagy állatfajtaival is. Szerencsére léteznek olyan kiadványok, melyek színes illusztrációkkal és német felirattal vannak ellátva (az ifjúsági havi lapok viszonylag gyakran adnak közre ilyesmit).

A hallgatók mégis megdöbbenek, mennyire nem ismerik ők maguk sem a természetet.

2. Abból a célból, hogy a nyelvi készségek jobban megszilárduljanak, ezt a kis mesét akár idegen nyelven is előadhatjuk.

Az egész történet mindössze 3 oldal, így nem okozhat túl nagy nehézséget színpadra állítása. Megoldható nagyon látványosan, de ha órai keretbe szánjuk, egyszerűen is. A történet szereplői túlnyomórészt olyan virágok, amelyek hasonlóan éreznek és gondolkodnak, mint az emberek vagy a gyerekek. Ők nagyon is szívesen képzelik magukat egy-egy virágszálnak, gondoljunk csak a farsangi bálók jelmezeire, szívesen öltöznek be rózsának vagy tulipánnak... Ezek a jelmezek lehetnek természetesen egyszerűek, jelképesek is. Egy-egy önmaguk rajzolt és festett margaréta kedvesebb is lehet, mint a kölcsönzönből vett ruha, hiszen benne van az előkészület és az önállóság öröme. Ha a résztvevők létszáma megengedi, öltöztessünk be minél több gyermeket virágnak, és mondassunk velük legalább egy-egy egyszerű mondatot. Legjobb, ha maguk választják ki, hogy milyen virágnak, illetve fűszálnak szeretnének öltözni. Így nemcsak a nyelvet tanulják játszva, hanem jobban átérzik azt, hogy ők maguk is a természet részei. Maga Andersen is párhuzamot von a gyermekek és a kis virág között:

„A kis pipitér olyan boldog volt, mintha ünnepnap lett volna, pedig csak hétfő volt; a gyermekek mind az iskolában voltak; és mialatt a padjaikban ültek és tanultak egyet-mást, ő a maga kis zöld szárán ült, és szintén tanult valamit a naptól meg mindentől, ami körülötte volt...”²

Andersentől arra is kapunk utalást, hogy milyen legyen az egyes virágok magatartása: gögös, rátarti, felfuvalkodott, együttérző, szerény, törékeny.

A történet további szereplői gyermekek. Két kisfiú és egy kislány, akik még észreveszik a természetet.

Saját gyönyörűségeikre, játékra, önző szórakozásra használják, szándékos rosszindulat nélkül. Arról szó sincs, hogy ápolják vagy védjék, egyszerűen használják.

A lány egy éles késsel tulipánokat szed, gyorsan teszi, „egyiket a másik után vágta le.” A fiúk kalitkába zárják a dalos kis pacsirtát, aki olyan boldog volt a szabad természetben. Diszítésül betesznek egy kis pázsítkockát is a pipitérral a közepén. Nem gonoszak ezek a gyerekek, csak felületesek. Ők még megtaníthatóak arra, hogy a természetet nem szabad pusztítanunk, nem trappolhatunk bele durva figyelmetlenséggel.

A fiúknak utána még el kell játszaniuk a pacsirta siratását, díszes temetését, valamint a kis földdarab elhajítását. Ez is megoldható néhány mondattal és egyszerű kellékekkel.

A két főszereplő, a kis pipitér és a pacsirta természetesen többet szerepel és beszél, monológos formában is, mint a többiek.

Szükség lehet még egy mesélőre.

Elképzelhető, hogy magnóról játszunk be a zenét, esetleg a pacsirta hangját.

Nagy szerepet játszhatnak a színek is, hiszen ezek erősen hatnak a gyermekek fantáziájára. Örömet okozhat a gyermekeknek, hogy egy színpompás kertet teremtsenek. 5–6. osztályosok az egész történetet képesek idegen nyelven színpadra vinni, kisebbek és kezdő nyelvtanulók pedig tanári segédlettel. Mégis úgy vélem, hogy az utóbbi variáció is megéri a fáradságot.

3. A mondanivaló megbeszélése németül történt. A történet elolvasása után szomorú csend telepedett a csoportra. Csak lassan kezdtek a hallgatók beszélni. Elmondták, hogy a mese rádöbentette őket, hogy sokkal többet kellene törődniük a természettel. Nem elég kirándulgatni néha, a szobanövényeket locsolgatni, egy-egy természetfilmet megnézni a TV-ben. Az utóbbi időben, amikor a természet pusztulása már olyan nagymérvű, hogy magát az embert is komolyan fenyegeti, egyre többet beszélünk a természet védelméről. De túl sok a beszéd, és még mindig kevés a tett. Vannak ugyan már természetvédő szövetségek, alapítványok és aktív emberek, itt példákat soroltak, hogy egy új erdőtulajdonos például kitakarította az erdejét, egy másik takarítási, hulladékgyűjtési akciót szervezett a falujában, híres személyiségek törekvéseiről is beszámoltak stb., de a gazdasági érdekek még mindig erősebbek.

Inkább valahogy távolról figyeljük a katasztrófákat, mintha mindez nem is velünk, nem is a mi Földünkön, hanem egy távoli bolygón történe. Egoisták és karrieristák vagyunk – vallották be őszinte szomorúsággal. Azt gondoljuk, szeretjük a természetet, de keveset gondolunk rá. Lekötnek bennünket a hétköznapi apró-cseprő bajaink, a felnőtteket pedig a pénzhajhászás vagy a harc a megélhetésért. Sokan pedig csak azért vesznek részt az ilyen akciókban, hogy hasznot húzzanak belőle, önmagukat állítsák reflektorfénybe.

Ez a mese nemcsak arra figyelmeztet, hogy a természet nyújtotta javakkal nem szabad visszaélnünk, hanem arra is, hogy az emberek közötti viszonyoknak jobbá kellene válnia. Hiszen egy földön élünk. Egymásra vagyunk utalva. Ugyanaz a napsugár, levegő és víz táplálja a gögőseket is, mint a szerény élőlényeket, legyen az ember, állat vagy növény. Jobban oda kellene figyelnünk egymásra. Az élet lényege nem a látványosság:

„A petóniák fölfűjták magukat, hogy nagyobbak legyenek, mint a rózsák, csakhogy hát nem azon fordul meg a világ, hogy ki a nagyobb.”

Mindenkinek joga van élni, mondták a hallgatók, és úgy lenne jó, ha az élőlények természetes környezetükben és nem abból kiszakítva élhetnének. De ez a civilizáció mai fokán már lehetetlen.

A hallgatók nagyon expresszívnek találták a történetet. Szomorú valóságátartalma valóban sokkoló hatású. S Andersent bármilyen nyelven olvashatjuk, amit itt leírt, a föld bármely pontján igaz. Az ember felelőssége a földi élet fennmaradásáért egyetemes érvényű. És ez nemcsak azt jelenti, hogy vigyáznunk kell a természetre, hanem azt is, hogy vigyáznunk kell magunkra és egymásra is, mert hajlamosak vagyunk elfeledkezni arról, hogy mi, emberek is a természet részei vagyunk, nem pedig felettesei, urai.

Vegyük észre, milyen törekeny minden, ami él. Egy pillanat műve, míg meghalunk (lásd tulipánok, madár).

Mit tehetünk addig, amíg élünk?

Örüljünk az életnek, lássuk meg az egyszerű szépséget is! Ha a gyermekeket sikerül arra nevelni, hogy értelmes tevékenységet találjanak a természetben, nem fognak azon siránkozni, hogy kevés a disco, és nincs hol szórakozni, hogy unalmas az életük.

Ez a mese toleranciára is tanít. Arra, hogy elfogadjuk: a másik, a más fajta élőlény is fontos, és ugyanolyan joga van az élethez, mint önmagunknak.

„Sok ilyen mesét kellene olvasniuk a gyerekeknek, mert megváltozna a természethez való viszonyuk. Ezek a mesék a többi emberhez való kapcsolataikat is jó irányba formálnák” – foglalta össze az egyik hallgató.

Végezetül hadd ajánljam még egyszer a kollégák szíves figyelmébe ezt a nem csak nyelvileg izgalmas történetet Petőfi Sándor szavaival, aki hasonlóképpen, mint Andersen, több mint 100 évvel ezelőtt észrevette, amit sokan ma sem akarnak látni:

„S ki tudja: az illat vajon
Nem a virág beszéde- e?
Csakhogy nem értjük, nem hat át
Testünkön lelkünk fülibe;”

(Petőfi: *A Virágok*)

IRODALOM

1. H. C. Andersen: Märchen, Insel Verlag 174–179. Das Gänseblümchen.
2. H. C. Andersen: Andersen összes meséje. Videopont Kft. Budapest, 1995. 87. oldal

DR. JENEI TERÉZ
BGYTF Tanítóképző Intézet
Nyíregyháza

Az ifjúsági nyelv mint stíluseszköz Gion Nándor A kárókatona még nem jöttek vissza című regényében

„– Miféle hülyeséget találtál ki már megint?
– Dolgom van. Nem jöhetnek délutánonként.
Mellbe taszítottam Burai J.-t.